

Virág Barnabás:

Tudomány és művészet - stabilan alacsony kamatokkal az inflációs cél eléréseért

A jegybanki alapkamat stabilitása önmagában fontos érték. A hosszabb távon kiszámítható alapkamat a várakozások orientálásán keresztül élénkítheti a hitelkeresletet, gyorsabb gazdasági növekedést okozva, miközben a kötvénypiacokon segítheti a nem szándékolt árfolyam-mozgások elkerülését. Emellett a válságot követő években a nem-hagyományos eszközök szerepe is felértékelődött, ami szükséges esetben a monetáris kondíciók finomhangolásának lehetőségét is biztosítja. De miért fontos ezen általánosan is érvényes megfontolásokat épp egy hazai kamatcsökkentési ciklus közepén hangsúlyozni? Mert ezen érvek figyelmen kívül hagyása könnyen a kamatpályával kapcsolatos túlzott várakozások kialakulásához vezet, amint arra már esetünkben is láthatunk jeleket. Lazító szakaszokban a monetáris politikai döntéshozók nem a rövid távon elérhető legalacsonyabb alapkamatra törekcsenek, hanem lépéseikkel azon kellően alacsony alapkamat szintet kívánják megvalósítani, amelynek huzamosabb ideig történő fenntartása összhangban áll az inflációs cél fenntartható elérésével.

Jegybankár körökben Alan Greenspan-nek, az amerikai Fed korábbi elnökének tulajdonítják azt a mondatot, miszerint „A pénzpolitika nem csak gyakorlati tudomány, hanem művészet”. A mondat tartalmának helyességére a világ jegybankjainak a 2008/2009-es válságot követően mutatott döntései talán a legjobb példákat szolgálják. A monetáris politika a kamatszint csökkentésével és további szerteágazó ún. nem-hagyományos eszközökkel igyekezett stabilizálni a gazdaságokat, biztosítva az árstabilitás elérhetőségét. A százalékpontokban kifejezhető kamatcsökkentések, a milliárd euróban, dollárban és egyéb devizákban meghatározott eszközvásárlási és hitelösztönző programok mellett a jegybankok egyre nagyobb hangsúlyt helyeztek a gazdasági szereplők várakozásainak orientálására is. Az előrettekintő kommunikáció erősítése, a döntéshozói preferenciák hangsúlyosabb kinyilvánítása vagy akár egy-egy szimbolikus lépés komoly gazdaságpszichológiai hatással bír, amely különösen a jelenlegi bizonytalan világgazdasági környezetben a vállalkozások vagy épp a lakosság viselkedésének megváltozásával a számszerűsíthető döntéseknél is nagyobb hozadékkal bírhat. Nincs ez másként a Magyar Nemzeti Bank elmúlt évi döntései esetében sem.

Az Magyar Nemzeti Bankról szóló törvény – Jegybanktörvény – értelmében az MNB elsődleges célja az árstabilitás elérése és fenntartása. Amennyiben az évek óta rendkívül alacsony inflációs környezetben az elsődleges cél érdekében a monetáris kondíciók lazítására van szükség, akkor a jegybank több elméleti lehetőséget is mérlegelhet. Megpróbálhatja az irányadó kamatot gyorsan, rövid távon az elérhető legalacsonyabb, még a céllal összhangban lévő szintre csökkenteni, vagy a monetáris stimulust biztosíthatja kisebb, fokozatos lépésekkel is. A magyar jegybank az elmúlt évek kamatcsökkentési ciklusai során ez utóbbi gyakorlatot követte.

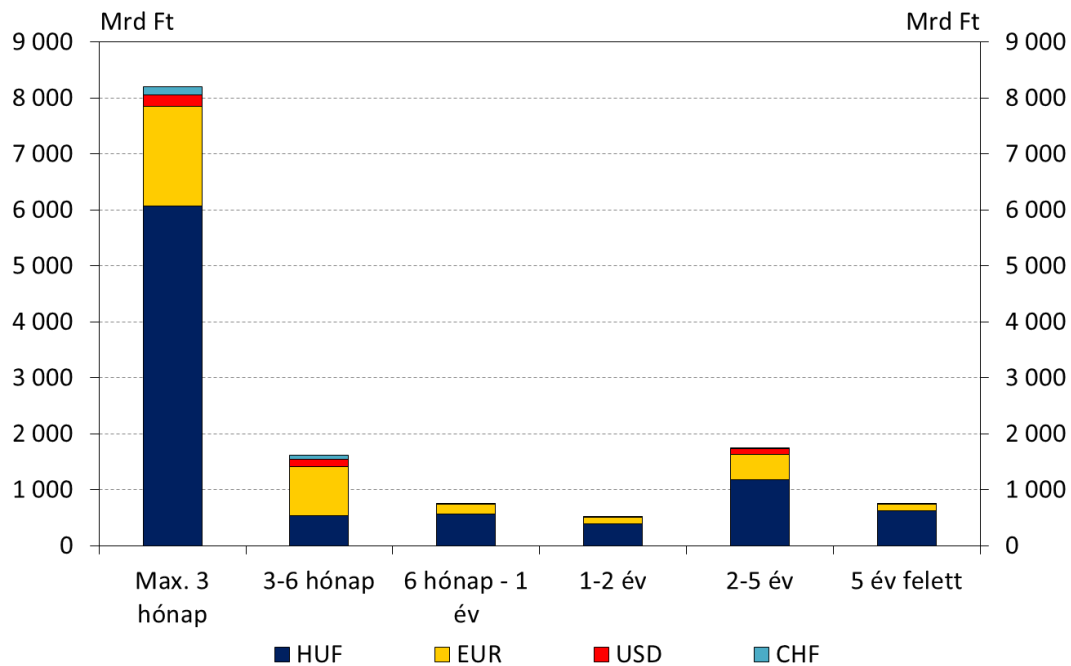
A fokozatos jegybanki lépéseket általában az indokolja, hogy a döntéseket megalapozó információs bázis folyamatosan változik. Egy-egy beérkező makrogazdasági, vagy pénzügyi információról kezdetben nehéz eldönteni, hogy az a hosszabb távú folyamatok szempontjából is meghatározó új tendenciára utaló adat, vagy csak az idősorok szokásos változékonyságából adódó rövid távú zaj. Ráadásul maga a monetáris politikai lépés is visszahat a gazdasági szereplők döntéseire, hónapról-hónapra befolyásolva a döntéshozók információs bázisát. Ezzel összhangban a fokozatosságra való törekvés a jegybank részéről az alapkamat volatilitásának csökkentésére és ezen keresztül a gazdasági folyamatok hatékonyabb támogatására irányul.

Hasonló megfontolások érhetők tetten a kamatciklus lezárásának környezetében is. A kialakuló kamatszint nagyobb stabilitása és kiszámíthatósága a kamat szintjétől függetlenül önmagában növelheti a vállalkozások és a háztartások hosszabb távú beruházási, fogyasztási vagy éppen az ezekhez szükséges hitelfelvételi hajlandóságát. *Az alapkamat stabilitása önmagában érték*, melynek jelentősége különösen felértékelődött az aktuális gazdasági és pénzügyi környezetben.

Az alapkamat szintjének stabilitása elősegíti a monetáris lazítás hatásának hatékony érvényesülését is. Ennek érzékeltetéséhez nézzünk két, hipotetikus kamatpálya hatását. Egy rövid távon alacsonyabb szintre süllyedő kamat esetén viszonylag gyorsan akár a kamatemelés szükségessége is felmerülhet, gyorsan eliminálva az átmenetileg nagyobb lazítás előnyét. A gazdasági szereplők döntéseikben figyelembe veszik, hogy a hitelkamatokban viszonylag gyorsan megjelenik a kamatváltozás hatása, így az alacsonyabb alapkamat ellenére óvatosabb viselkedés mellett döntenek. Jól jellemzi a helyzetet, hogy a hazai hitelintézetek hitelállományának 60 százaléka 3 hónapon belül, 78 százaléka 1 éven belül lejár (fix kamatozású hitelek), illetve átárzódik (változó kamatozású hitelek). Az átmenetileg alacsonyabb kamat így

várakozásaink szerint nem vezetne a fogyasztás és a beruházások várt élénküléséhez. Ezzel szemben a tartósan alacsony – még ha a rövid távon elérhetőnél némileg magasabb – kamatszint nagyobb kiszámíthatóságot jelent, megkönnyítve a hosszabb távú gazdasági döntések tervezhetőségét.

A hitelintézetek hitelállománya lejárat, illetve átárazásig hátralévő idő szerint

Megjegyzés: 2015. negyedik negyedév, fiókok nélkül.

Forrás: MNB

Ez az oka annak, hogy a magyar jegybank monetáris lazításai során nem az elérhető legalacsonyabb kamatszintre törekszik, hanem azt az alacsony kamatszintet próbálja megtalálni, amelynek hosszabb időszakon keresztül érvényesítése összhangban van az inflációs cél fenntartható elérésével. A kérdés tehát nem az, hogy rövid távon mekkora az a minimális szint, amelyre egy monetáris enyhítés eredményeként csökkenhet a kamat, hanem az hogy, hol található az alacsony kamatszint, ahol a lazítást követően huzamosabb ideig is fenntartható az alapkamat.

Az MNB Monetáris Tanácsa a korábbi ciklusokban is törekedett a konzervatív, stabilitásra törekvő kamatpolitikára. Ennek megfelelően az irányadó kamat először 2012. augusztus és 2014. július között 7 százalékról 2,1 százalékra csökkent, majd 2015. március és 2015. július között 1,35 százalékra mérséklődött. Ezt követően legutóbb 2016 márciusában ítélte úgy a Monetáris Tanács, hogy az inflációs cél fenntartható elérése érdekében a monetáris kondíciók további, átfogó lazítása vált

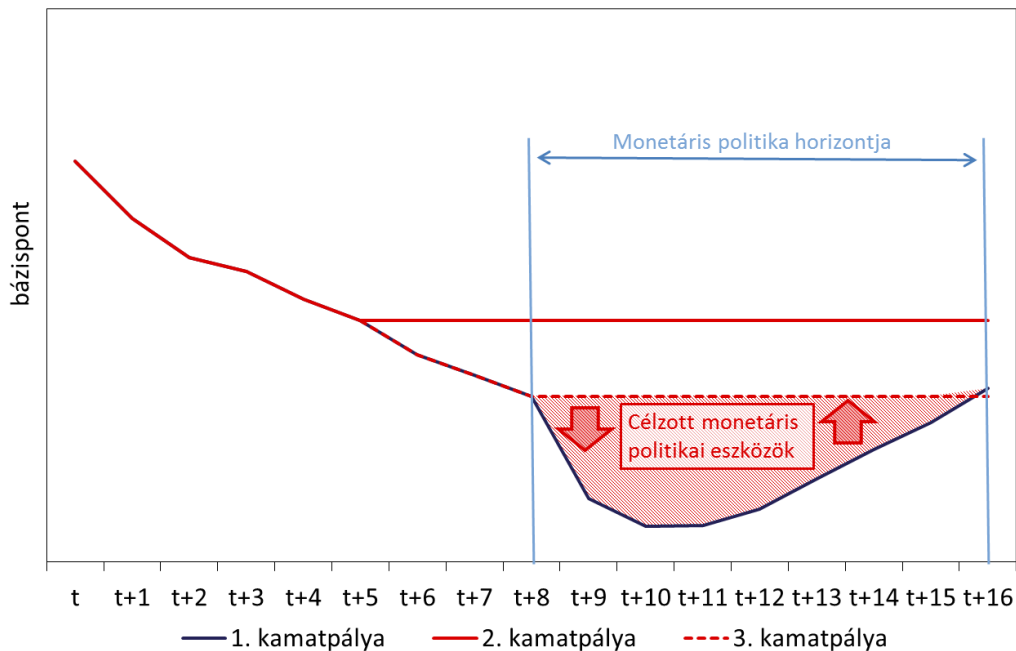
szükségessé. De miért válik különösen fontossá a jegybankok számára az alapkamat stabilitása a jelenlegi környezetben?

Aktuálisan a monetáris politika helyzetét világszerte megnehezíti a magánszektornak a pénzügyi válság előtt felhalmozott jelentős adósságállománya, ami mellett az elmúlt években az államadósság is számos országban érdemben megugrott. Ezzel összhangban a kötvénypiacot jelentős állományok, és az állományokat magas kamatérzékenysége jellemzi, miközben a világgazdaság növekedési kilátása továbbra is törékeny. Az alacsony kamatkörnyezetben még egy kisebb kamatemelésre is érzékenyen reagálhatnak a befektetők a kötvényportfólión jelentkező potenciális veszteségek miatt. Ráadásul a kötvények mai pénzügyi szerepében fontos elem, hogy fedezetként is lehet használni őket likviditási műveleteknél. Ezért bár az ún. keynesi likviditáspreferenciák működése azt eredményezné, hogy a befektetők átrendezhetnék portfóliójukat leépítve a kamatkockázatnak kitett hosszú futamidejű kötvényeket, azonban a fedezetként való használhatóságuk továbbra is ösztönzi tartásukat. Ennek megfelelően a számos jegybank által alkalmazott előretekintő iránymutatás célja éppen az, hogy a kamatvárakozásokat övező bizonytalanság mérséklésével visszafogják a hosszú hozamok emelkedését, ezzel megelőzve a kötvénypiacok nem-szándékolt túlzott reakcióját.

A várakozási csatorna mellett egy további érv is szolgálhat a stabil alapkamatra való törekvés mellett. A jegybankok eszköztára a válságot követően számottevően átalakult: a hagyományos eszközök mellett, egyre aktívabban megjelentek az ún. nem-hagyományos eszközök is. A hagyományos és nem-hagyományos monetáris politikai lépések hatékony kombinációjával kialakuló monetáris politikai mix az elmúlt években a hazai monetáris politikában is egyre hangsúlyosabb szerepet kapott. A két eszközcsoport közötti feladatmegosztásként a jegybank hagyományos eszközeivel végrehajtja az inflációs célok fenntartható eléréséhez szükséges monetáris lazítást, és emellett nem-hagyományos eszközök segítségével oldja a monetáris transzmisszióban tapasztalt torzulásokat, illetve szükség esetén finomhangolja a monetáris stimulus mértékét. Ezen eszköztárban a monetáris kondíciók átmenetileg az irányadó kamat megváltoztatása nélkül is lazíthatóak, illetve szigoríthatóak. Jó példa erre, hogy a márciusi döntés során az irányadó ráta további csökkentését a jegybanki kamatfolyosó aszimmetrikus szűkítése is kiegészítette. A kamatfolyosó szűkítése hat a piaci likviditásra és az egyes jegybanki eszközök igénybevételére, amivel a jegybank az alapkamat hatékonyságát kívánta támogatni. A nem-hagyományos eszközökön keresztüli finomhangolás lehetősége a jövőben is adott,

amin keresztül a beérkező adatok függvényében a Magyar Nemzeti Bank döntéshozói változatlan alapkamat mellett is az inflációs cél fenntartható eléréséhez szükséges irányba módosíthatják a monetáris kondíciókat.

Kamatszint tartós fenntartásának illusztrálása

A fenti megfontolások alapján megállapíthatjuk, hogy a jegybanki alapkamat szintjének stabilitása önmagában is fontos érték. A Magyar Nemzeti Bank az elmúlt évek körütekintő monetáris politikáját folytatva, a meghatározó folyamatokat hosszabb távon értékelve dönt az alapkamat mértékéről. Döntéseiben olyan alapkamat-szint elérésére törekszik, mely biztosítja elsődleges mandátumának a 3 százalékos inflációs célnak a fenntartható elérését. Emellett a korábbi gyakorlatnak megfelelően a jegybank célzott, nem-hagyományos monetáris politikai eszközök alkalmazásával is kiegészítheti kamatlépéseit, segítve az irányadó kamat stabilitását. Amennyiben a piaci szereplők nem veszik figyelembe, hogy a jegybank a monetáris lazítás mellett az alacsony kamatszint stabilitására is törekszik, az túlzott kamatcsökkentési várakozások felépüléséhez vezethet a kamatpálya rövid távú alakulását illetően.

„Szerkesztett formában megjelent a Portfolio.hu oldalon 2016. május 5-én.”